

ОПШТИНА КРУШЕВО

Локален акционен план за вработување

Март, 2009
Крушево

ПАРТНЕРСТВО
ЗА ЛОКАЛЕН АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА ВРАБОТУВАЊЕ
НА ОПШТИНА КРУШЕВО

Изработен со поддршка од:
Техничка помош за поддршка на политиката за вработување (трета фаза)
Проект финансиран од ЕУ

СОДРЖИНА:

ПРЕДГОВОР.....	5
ИЗВРШНО РЕЗИМЕ.....	6
Вовед.....	6
Главни заклучоци од анализата на состојбите на локалниот пазар на труд.....	6
Главни препораки од анализата.....	6
Локална стратегија за вработување.....	7
Главни насоки и приоритетни цели на акциониот план за вработување.....	7
План за имплементација на целите.....	7
Буџет за реализација на целите.....	8
Промени и постојни состојби на побарувачката за работна сила.....	9
Специфичности на локалниот економски развој.....	9
Главни носители на вработеноста и профили на работодавачите	9
Постојна побарувачка за работна сила и барани занимања.....	10
Промени и постојни состојби на понудата на работната сила.....	11
Демографски карактеристики и работна сила.....	11
Регистрирана невработеност / лица кои активно бараат работа.....	13
Прилив на нова работна сила.....	17
Заклучоци и препораки.....	17
Препораки.....	18
АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА ВРАБОТУВАЊЕ.....	19
Во контекст на локален економски развој.....	19
Насока 1: Да се промовира туризмот во Општина Крушево.....	19
Конкретна цел 1.1.: Да се промовираат приватните сместувачки капацитети и угостителските објекти.....	19
Активности за цел 1.1.....	20
Конкретна цел 1.2.: Да се промовираат можностите за инвестиции во туризмот	20
Активности за цел 1.2.....	20
Конкретна цел 1.3.: Да се организира саем за туризам.....	21
Активности за цел 1.3.....	21
Конкретна цел 1.4.: Да се организира музички регионален фестивал.....	22
Активности за цел 1.4.....	22
Во контекст на локалните политики за вработување.....	23
Насока 2.: Да се намали невработеноста кај младите до 29 години.....	23
Конкретна цел 2.1.: Да се зголеми едукацијата, искуството со преквалификација на младите.....	23
Активности за цел 2.1.....	24
Конкретна цел 2.2.: Да се подобрат условите за самовработување.....	24
Активности за цел 2.2.....	24
Насока 3.: Да се намали невработеноста кај возрасни над 40 години.....	24
Конкретна цел 3.1 Да се намали бројот на работници на црно.....	24
Активности за цел 3.1.....	24
Конкретна цел 3.2 Да се легализира работата на црно.....	25
Активности за цел 3.2.....	25
Конкретна цел 3.3 Да се регистрираат индивидуалните земјоделци.....	25

Активности за цел 3.3.....	25
Насока 4.: Да се намали влијанието од отпуштање во текстилната индустрија и дрвната индустрија.....	25
Конкретна цел 4.1 Да се промовираат можностите на стопанските капацитети од текстилната индустрија.....	25
Активности за цел 4.1.....	26
Конкретна цел 4.2 Да се промовираат можностите на стопанските капацитети од дрвната индустрија.....	26
Активности за цел 4.2.....	26
План за имплементација.....	27
Главни засегнати страни и партнери за имплементација.....	27
Табела на Акциониот план.....	28
Мониторинг и евалуација на акциониот план.....	34
Главни претпоставки и ризици за имплементација на акциониот план.....	34
Повеќегодишен финансиски план.....	34
АНЕКСИ.....	40
Табели.....	40
Логички рамки за секоја насока.....	42
Листа на изготвувачи на акциониот план.....	50
Листа на документи.....	51
Листа на користени кратенки.....	52

ПРЕДГОВОР

Почитувани,

Акциониот план за вработување на општина Крушево 2009 – 2010 е изработен во рамките на КАРДС Проектот – Политика за вработување III поддржан и финансиран од ЕУ, а реализиран од ЕАР. Носител на проектот е општина Крушево, а партнери во изготвувањето на овој документ се: Агенција за вработување на Република Македонија – Центар за вработување – Крушево, ССМ – Основна организација Крушево, Државен просветен инспекторат – ПЕ Крушево, СОУ „Наум Наумовски – Борче,, Крушево, Центар за социјални работи – Крушево, Агенција за поттикнување и развој на земјоделието на РМ – Подрачна единица Крушево, НВО „Цвет,, - организација на жени Крушево, претставници на туристичкиот сектор и МСП и претставници на невработените лица во општина Крушево.

Овој документ се состои од два дела. Во првиот е поместена анализата на локалниот пазар на труд, која има за цел да ги идентификува промените и постојните состојби на побарувачката и понудата на работната сила. Согласно расположивите ресурси на локалната заедница за зголемување на вработеноста, како и достапните средства од други извори, во вториот дел се идентификуваат насоките и целите во областа на вработувањето и се предвидуваат програми чија реализација треба да придонесе за намалување на невработеноста во општина Крушево. Проектите се согласно економските приоритети и цели на општината, со што е направен спој на економскиот развој и мерките кои ќе придонесат за намалување на невработеноста.

Работна група за изработка на
Акциониот план

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

Вовед

Локалниот акционен план за вработување на општина Крушево е водилка и практичен документ, во кој врз основа на опсежната анализа на постојните состојби на локалниот пазар на труд се идентификувани целите и приоритетните активности во областа на вработувањето и можностите за мобилизирање и рационално искористување на сите расположливи локални ресурси за поттикнување на вработеноста во општината.

Носител во изготвувањето на овој документ е Општина Крушево, а партнери се: Центарот за вработување во Крушево, невладини организации кои работат на проблематиката од областа на вработувањето и кои имаат искуства во изготвување на акциони планови и претставници на бизнис секторот од општината.

Документот се состои од два дела и тоа, во првиот дел е сеопфатна анализа на локалниот пазар на трудот каде се анализирани податоците за промените и постојните состојби на:

побарувачката за работна сила (поработ на вработеноста, степен на ангажираност на работната сила, очекувани нови вработувања) и,
понудата на работната сила (обем и структурни карактеристики на невработените лица /лицата коишто активно бараат работа)

Во вториот дел од документот претставени се насоките и конкретните цели во областа на вработувањето во општината Крушево, каде се предвидуваат активности (проекти) со чија реализација ќе се придонесе кон постигнување на утврдените насоки и исполнување на конкретните цели, односно зголемување на вработеноста во Општина Крушево како главна и долгорочна цел. Акциониот план за вработување на општината Крушево се однесува на периодот од јуни 2009, па се до крајот на 2010 година.

Акциониот план е во согласност со локалниот економски стратески план, стратегијата за развој на туризмот во општина Крушево, како локални стратески документи и националниот акционен план за вработување на РМ за 2009 – 2010 година.

Главни заклучоци од анализата на состојбите на локалниот пазар на труд

Од извршената анализа на пазарот на труд во Општина Крушево може да се истакнат следните главни заклучоци;

Бројот на невработени во Општина Крушево изнесува нешто помалку од 2000 лица.

Во последните години во општината Крушево е забележана намалена економска активност.

Доминантни се микро фирми (човек фирма) – Просечен број на вработени 1,1 вработен по фирма

Градската невработеност е доминантна. Во 2008 година изнесува безмалку три петтини или 57,9%

Близу една половина од невработените се млади до 29 години и помладо средовечно население (30-39 години).

Намален прилив на нови генерации на работоспособна возраст

Најава за отпуштање на вработени во текстилната и градежната индустрија во општината

Главни препораки од анализата

Од претходните проблеми и заклучоци, усвоени се следните главни препораки:

Неопходно е да се поттикне побарувачката на работна сила, односно отворање на нови работни места преку подобрување на бизнис климата посебно во туризмот,

Да се поттикне и поддржи самовработувањето, семејните бизниси, занаетчиството, и земјоделството.

Да се намали нелојалната конкуренција, како и трансформирањето на неформалното вработување во формално и формализирање на нерегистрираните бизниси,

Да се стимулира вработувањето на младите лица и помладото средовечно население
Потребно е постојано зајакнување на капацитетите на лицата коишто активно бараат работа и младите, преку дополнителни обуки.

Локална стратегија за вработување

Општина Крушево во последните години бележи константен тренед на висок број на евидентирани невработени лица. Основна причина за оваа состојба е гаснењето на сите стопански капацитети кои беа носители на локалната економија, како и стагнирањето на инвестиции во производствениот сектор и туризмот. Општината се соочува со одлив на високо стручниот кадар поради намалената економска активност, а од друга страна со прилив на неквалификувана и несоодветна структура на невработените лица. Од тие причини главните стратегиски насоки на општината во наредните две години се промоција на туризмот во општина Крушево, намалување на невработеноста кај младите до 29 години, намалување на невработеноста кај возрасните над 40 години и намалување на отпуштањето на работници во текстилната и дрвната индустрија.

Главни насоки и приоритетни цели на акциониот план за вработување

Користејќи го методот на идентификација на проблемите (дрво на проблеми) работната група дефинира значаен број од нив, но користејќи ги познавањата за тоа која институција е надлежна за нивно разрешување а воедни следејќи ги реалните можности во даден момент дел од овие проблеми да бидат решени, во состојба на недоволно дефинирани буџетски средства, тимот се одлучи да ги издвои како најреални за опсервација и ставање во процес на разрешување следните главни насоки и приоритетни цели на:

Промоција на приватните сместувачки капацитети и угостителски објекти

Промоција на можностите за инвестиции во туризмот

Организирање на саем за туризам

Организирање на музички регионален фестивал

Зголемување на едукацијата и искуството со преквалификација на младите

Подобрување на условите за самовработување

Легализирање на постоечките бизниси кај младите до 29 години

Намалување на бројот на работници на црно

Промоција на стопанските капацитети од текстилната индустрија

Промоција на стопанските капацитети од дрвната индустрија

План за имплементација на целите

Активностите за реализација на целите на акциониот план е планирано да се имплементираат во период од две години (2009 – 2010) и тоа од страна на одговорните институции, а следењето ќе го врши работната група која го изработи овој план. Работната група ќе го известува Советот на општина Крушево и Градоначалникот на секои 6 месеци од годината за постигнатите резултати од активностите. Општинските органи од друга страна ќе даваат повратни контролни инструкции доколку се потребни за имплементација на активностите.

Буџет за реализација на целите

За целосно имплементирање на Акциониот план потребно е да се обезбедат неопходни финансиски средства и тоа:

Буџет на РМ – надлежни министерства

Буџет на општина Крушево

средства од меѓународни проекти во РМ, странски донации и Амбасади

проекти и програми на ЕУ

сопствено учество

Проценка е дека вкупните средства потребни за реализација на активностите изнесуваат околу 160.000 евра.

Планирани средства од Буџетот на општина Крушево изнесуваат приближно 36.000 евра.

Промени и постојни состојби на побарувачката за работна сила

Специфичности на локалниот економски развој

Локалниот економски развој на општината Крушево во периодот на транзиција забележа големи промени во негативна насока. Тие во основа беа условени од неприспособноста на стопанските субјекти успешно да го завршат процесот на приватизација. Како резултат на тоа беа затворени сите поголеми стопански капацитети во кои беше ангажиран поголем дел од работната сила. Долгите стечајни постапки и ликвидацијата на стопанските субјекти ја промени сликата на Крушево од општина во која речиси и да немаше невработени лица во општина со огромна невработеност.

Денес расположивите ресурси, како и потенцијалните можности за поттикнување на локалниот економски развој на општината Крушево се многу ограничени. Објектите од фирмите кои некогаш беа во функција се потенцијал кој може да послужи како основа за нов старт на економскиот развој. Општината во своите редовни активности ги промовира како можности за влез на потенцијални инвеститори, но досегашните напори на вродија со плод. Најголем ограничувачки фактор е нерешениот имотно-правен статус на истите (немање на имотен лист), што ги одвраќа потенцијалните домашни и странски инвеститори. Рестартирањето на овие капацитети може да придонесе за значително ублажување на постојната мошне голема невработеност во општината.

Општината Крушево располага и со рудно богатство. Тоа го потврдуваат опсежните истражувања на релевантни институции. Најзастапен е кварцот кој е со чистота од 98% (се наоѓа на подрачјето на с. Селце, с. Саждево и с. Јакреново), боксит со чистота од 28% (с. Пуста Река), злато и волфрам во количина од 17 гр/тон (подрачје на с. Пуста Река). Во експлоатација е само кварцот, од само една фирма со мал капацитет. Концесиите за користење на овие потенцијали се во надлежност на релевантни републички органи.

Општината Крушево изврши ревизија на Стратегијата за економски развој за периодот 2009-2014 година. Во истата се потврдуваат фокусираните стратешки области на идниот економски развој. Рангирани според важноста тоа се:

- Туризмот
- Занаетството и малите бизниси
- Руралниот развој
- Екологијата и еколошките предности на Крушево
- Културата и историјата

За секоја од овие стратешки фокусирани области елаборирани се и стратешки цели заедно со конкретни цели

Главни носители на вработеноста и профили на работодавачите

Според податоците на последниот Попис на населението во 2002 година Во општината Крушево имало 3706 активни лица од кои 1848 биле вработени. Податоци на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување покажуваат дека во декември 2008 година бројот на вработени изнесува 953 лица. Согласно податоците на општината, пак, регистрирани се вкупно 1275 вработени лица од кои во работен однос се 1128 лица, а останатите 147 се регистрирани како земјоделци.

Денес во општината Крушево има само еден поголем стопански капацитет кој има околу 150 вработени (ДОО Голдтекст) и неколку помали фирми во кои бројот на

вработените не изнесува повеќе од 20 лица. Останатите регистрирани претпријатија се т.н. човек фирма. Податоците ја потврдуваат оваа констатација. Имено, од 252-те евидентирани фирми 218 се регистрирани како ДООЕЛ, а 34 како трговци поединци. Бројот на вработените поделен со бројот на регистрираните фирми, не вклучувајќи ги регистрираните земјоделци, изнесува 4,5 вработени по фирма. Доколку се исклучат вработените во неколкуте поголеми фирми (кои вработуваат поголем број на работници) и вработените во државната, локалната и јавната администрација од вкупниот број на регистрирани вработени, се доаѓа до поразителен податок од само 1,1 вработен по фирма во стопанството на општина Крушево.

Доминантен сектор на вработување во општината Крушево е преработувачката индустрија, чии капацитети не се извозно ориентирани. Оттаму, претпријатијата првенствено делуваат на локалниот и регионалниот пазар, а релативно помалку на националниот пазар. Денес во општината има едно средно, 3 мали и 252 микро фирми.

Во однос на главните носители на вработеноста и профилите на работодавачите на локално ниво релевантни податоци и информации дава анкетното истражување кое се спроведува во рамките на Анализата на потребите од вештини. Тоа меѓу другото дава информации за досегашните и очекуваните промени во развојот на компаниите, неопходни за идентификување на потребите за нови вработувања.

Со оглед на специфичната структура на економијата на општина Крушево и доминантната застапеност на микро фирмите, кои согласно методологијата не се опфатени, податоците од споменатото анкетното истражување не даваат реална претстава за развојот на компаниите во општината и нивните потреби за работна сила. Имено, во периодот 2006-2008 година биле опфатени по 3 фирми во 2006 (една мала и две средни) и 2007 (две мали и една средна), односно 2 фирми во 2008 година (една мала и една средна). Независно од ваквата ситуација, во 2006 и 2007 година резултатите од анкетното истражување во однос на промените во побарувачката на производителите/услугите на трите фирми опфатени со анкетата го потврдија неповолниот тренд на нивниот развој. Иако двете анкетирани фирми во 2008 година очекуваа поттикнување на нивната економска активност, односно зголемување на побарувачката на производителите/услугите во наредните 6, односно 6-12 месеци, денес тие се соочуваат со сериозни проблеми во работењето (Прилог 1).

Постојна побарувачка за работна сила и барани занимања

Постојната побарувачка за работна сила во општината Крушево може да се анализира врз база на податоците од споменатата анализа на потребите од вештини во последните години и од сознанијата на стручната служба на Центарот за вработување Крушево. Како што беше споменато бројот на анкетираниите претпријатија е мошне мал и недоволен за да се идентификува побарувачката за работната сила и бараните занимања и вештини на пазарот на трудот во општината Крушево. Бидејќи во посматраниот период беше намален и бројот на анкетираниите фирми анализата на потребите од вештини не дава релевантни информации ниту за промените во бројот на вработените (вкупно, според големината на претпријатијата и дејностите, нивната демографска структура). Оттаму, за постојната побарувачка на работната сила направена е квалитативна анализа врз база на сите расположливи информации.

Вкупниот број на вработени во анкетираниите претпријатија на подрачјето на Центарот за вработување Крушево, во периодот 2006-2008 година, забележа тренд на пораст, но со различен интензитет. Имено, во моментот на анкетањето во споредба со состојбата пред една година во 2006 година тој бил поголем за 28,7%, во 2007 за 8,0%,

а во 2008 година за 17,9% (Прилог бр. 2). Во моментот на анкетирањето во трите анкетираните фирми работеле 211 (2006), 215 (2007), односно 165 (2008 година, две фирми). Информациите добиени од општината и Центарот за вработување потврдуваат дека бројот на вработени во последната година има тренд на намалување.

Од аспект на големината на компаниите во трите посматрани години во споредба со состојбата пред една година, намалување на бројот на вработените е карактеристично за малите, а пораст на бројот на вработените во единственото средно претпријатие, каде тој сепак има опаѓачки тренд.

Анализата во 2008 година покажува дека во анкетираните претпријатија во претходните 12 месеци биле вработени само 25 лица. Сите вработувања се реализирани во секторот преработувачка индустрија, односно единствениот сектор чии претпријатија се опфатени со анкетното истражување (Прилог бр. 3).

Демографската структура на вработените во анкетираните фирми во општината Крушево во последните години се карактеризира со одредени промени во нивната структура според пол и старост. Независно од тоа останува доминантно учеството на жените и на вработените од старосната група 30-54 години (Прилог бр. 4). Малиот број на нови вработувања и континуираното намалување на бројот на младите работници значи дека анкетираните претпријатијата се соочуваат со процес на стареење на ангажираната работна сила. Со слични промени во старосната структура на вработените се соочени и другите фирми во општината.

Во врска со побарувачката на работната сила во општината Крушево анкетното истражување и сознанијата на Центарот за вработување покажуваат дека побарувачката за работна сила е мошне мала и не може да придонесе за намалување на невработеноста. Тие, исто така, потврдуваат дека не е почувствуван посериозен недостаток од работна сила при пополнувањето на малиот број огласени слободни работни места во последните шест месеци. Кај оние кои се соочиле со проблем при пополнувањето на работните места, пак, во најголем дел недостатокот се манифестира во немањето работно искуство на потенцијалните работници.

Како дефицитарни кадри во општината Крушево се издвојуваат: забни техничари, медицински сестри, машински и електротехничари (средно стручно образование) и електроинженери, професори по информатика, правници, лекари, фармацевти, проф по англиски и сите профили на професори за албански наставен јазик (високо образование).

Во врска со барањата за посебни знаења и вештини, истражувањето во рамките на Анализата на потребите од вештини и сознанијата на Центарот за вработување Крушево покажуваат дека покрај основното занимање за лицата со завршено средно и повисоко ниво на образование најмногу се бара познавање на светски јазици (пред се англискиот јазик), како и познавање на информатичка технологија (работа на компјутер).

Во Општината Крушево нема невработени лица со посебни потреби.

Промени и постојни состојби на понудата на работната сила

Демографски карактеристики и работна сила

Крушево е една од општините во Република Македонија која подолго од една деценија се соочува со процес на депопулација. Во меѓупописниот период 1994-2002 година

населението во Крушево се намали за 1,4%, а овој тренд со ист интензитет продолжи и по 2002 година. Проценките на населението покажуваат дека во 2007 година општината имала 9594 жители, што претставува 0,5% од вкупното население во земјата (Табела 2).

Табела 1

Обем и динамика на вкупното население

	Вкупно население		Проценка на население 31.12.2007	Промена (пораст) на населението (1994-2002)		Стапки на пораст на населението 1994 - 2002
	1994	2002		Број	%	
Р. Македонија	1945932	2022547	2045177	76615	3,9	0,48
Крушево	9821	9684	9594	-137	-1,4	-0,18

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија.

Градското население во општината Крушево се карактеризира со апсолутно и релативно намалување, а тоа во останатите населби бележи пораст (Прилог бр. 6). И покрај ваквите промени учеството на градското во вкупното население останува доминантно и според состојбата во 2002 година изнесува 55,0%.

Промените во старосната структура на населението во општината Крушево се условени како од природното, така и од механичкото движење на населението. Имено, како резултат на континуираното намалување на природниот прираст на населението, кој во последните години има негативен предзнак, како и емиграцијата која преовладува во миграционите движења, општината се соочува со релативно интензивен процес на демографско стареење. Во последната деценија тој предизвика значително намалување на учеството на младите (до 20 години) и старосната група (20-40 години), а сигнификантен пораст на уделот на населението постаро од 60 години. Во однос на процесот на стареење на населението може да се констатира специфична ситуација. Имено, показателите за рангот на демографска старост потврдуваат дека во двете последни пописни години (1994 и 2002), како и според состојбата во 2007 година населението во општина Крушево беше и остана во стадиум на демографска старост. Независно од тоа евидентни се промените во застапеноста на основните старосно-полови контингенти во вкупното население, посебно на уделот на работоспособниот и старечкиот контингент. Споредбата со земјата во целина покажува дека во 2007 година во општината Крушево потпросечна е застапеноста на работоспособниот контингент, а надпросечно е учеството на постарите од 65 години и старечкиот контингент (80 и повеќе години) (Прилог бр. 7).

Образовната структура на населението во општината Крушево бележи позитивни промени. Во периодот 1994-2002 година тие се изразени во намалување на населението со ниско, а пораст на тоа со средно и високо ниво на образование. Независно од манифестираните промени образовната структура на населението и на работната сила може да се оцени како неповолна. Споредбата со просекот во земјата покажува дека општината Крушево се одликува со натпросечна и мошне висока застапеност на лицата со ниско ниво на образование, а потпросечно учество на оние со средно и високо ниво на образование (Прилог бр.8).

Преселничките движења во општината Крушево имаат сигнификантно влијание врз развојот на населението. Во внатрешните миграции локалните преселувања се одликуваат со незначителен обем, односно во последните пет години тие се речиси запрени (Прилог бр. 9). Во меѓуопштинските преселувања, пак, значително поголем е бројот на отселените од доселените лица, односно таа е емиграционо подрачје. Што се

однесува на надворешните миграции, податоците од редовното истражување на Државниот завод за статистика покажуваат дека бројот на доселените од странство во општината Крушево е минимален и дека нема иселувања во странство (Прилог бр. 10). Овие податоци не ја одразуваат реалната состојба, особено во однос на иселувањата. Повеќе индиции укажуваат дека во последната деценија иселувањата во странство, посебно интелектуалната емиграција, се во пораст во сите општини во земјата, вклучително и во општината Крушево.

Регистрирана невработеност / лица кои активно бараат работа

Согласно податоците на Агенцијата за вработување на Република Македонија – Центар за вработување Крушево, со состојба 31.08.2008 година во општината Крушево биле евидентирани 1986 невработени лица. Во последните неколку години Агенцијата за вработување спроведува интерна анкета меѓу невработените во која тие се изјаснуваат дали активно бараат работа или се пријавуваат само заради остварување на некое право во случај на невработеност (најчесто здравствено осигурување). Анкетното истражување покажува дека во месец август 2008 година во општината Крушево од вкупно евидентираниите 1986 лица околу 100 лица се пријавувале само за остварување на правото на здравствена заштита.

Промените во обемот, динамиката и структурните белези на невработените лица се анализираат за вкупно евидентираниите невработени лица во 2007 и 2008 година (состојба 31. 08).

Бројот на невработени лица во општината Крушево во 2008 година е помал од оној во 2007 година за 11,3% (Табела 2). Што се однесува на потеклото на мигрантите речиси непроменет останува бројот на невработените од селските подрачја. Поради тоа промените се однесуваат на бројот на невработените од градските подрачја, кој во овој период се намали за 255 лица или 18,2%. Со оглед на ваквите движења се намалува застапеноста на градската невработеност, а се зголемува уделот на невработеноста од селските подрачја. И покрај тоа градската невработеност останува доминантна и во 2008 година изнесува безмалку три петтини (57,9%).

Табела 2

Структура на евидентираниите невработени лица, според местото на живеење

	Република Македонија		Општина Крушево	
	2007	2008	2007	2008
Вкупно	361840	344323	2240	1986
Град	242973	229764	1404	1149
Село	118867	114559	836	837
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0
Град	67,1	66,7	62,7	57,9
Село	32,9	33,3	37,3	42,1

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија.

Општината Крушево се издвојува со специфична демографска структура, односно полова и старосна структура на евидентираниите невработени лица. Во 2008 во однос на 2007 година кај мажите невработеноста е намалена за 10,0%, а кај жените за 10,4% (Табела 3). Независно од ваквите промени учеството на мажите во вкупно

невработените останува мошне големо и има тенденција на пораст. Според состојбата во 2008 година уделот на невработените мажи достигнува две третини (66,4%) од невработените лица.

Табела 3

Структура на евидентирани невработени лица, според пол

	Република Македонија		Општина Крушево	
	2007	2008	2007	2008
Вкупно	361840	344323	2240	1986
мажи	211503	200095	1467	1318
жени	150337	144228	773	668
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0
мажи	58,5	58,1	65,5	66,4
жени	41,5	41,9	34,5	33,6

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија.

Промените во возрастната структура на евидентираните невработени лица се манифестираат во намалување на учеството на помладите старосни групи (до 29 и 30-39) во вкупно невработените, а пораст на лицата постари од 50 години (Табела 4). Притоа најголема промена е карактеристична за лицата постари од 50 години чие учество во 2008 година достигнува 28,0% од вкупно невработените.

Табела 4

Структура на евидентираните невработени лица, според старост

	Република Македонија		Општина Крушево	
	2007	2008	2007	2008
Вкупно	361840	344323	2238	1985
До 29 год.	107243	95089	554	463
30-39	91004	84190	543	469
40-49	80601	77935	562	497
50 +	82992	87109	579	556
Вкупно	100.0	100.0	100.0	100.0
До 29 год.	29.6	27.6	24.8	23.3
30-39	25.2	24.5	24.3	23.6
40-49	22.3	22.6	25.1	25.0
50 +	22.9	25.3	25.9	28.0

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија.

Анализата на структурата на евидентираните невработени лица според возраст покажува дека во општината Крушево нешто повеќе од половина од нив се млади до 29 години или припаѓаат на категоријата на постари лица на возраст од 50 и повеќе

години. Со оглед на специфичноста на овие старосни групи истите се предмет на подетална опсервација.

Од вкупно евидентираните невработени лица на возраст до 29 години според состојбата на 31.08.2008 година 39,3% се жени, а повеќе од половина (51,2%) припаѓаат на старосната група 25-29 години. Посматрано според нивото на образование 42,1% се неквалификувани и полуквалификувани (од кои речиси сите се работници без занимање), а 48,6% се лица со средно ниво на образование. Бројот на невработени со високо образование изнесува 41 лице.

Ако се анализира образовната структура од аспект на профилот на занимање може да се види дека кај лицата со завршено средно образование (149 лица) најзастапени се гимназијалците (67), угостителските (16) и економските техничари (8 лица), а од лицата со непотполно средно образование за одредено занимање (76 КВ работници) најбројни се готвачите (26) и келнерите (29 лица). Од младите лица со високо образование, пак, најзастапени профили се дипломираните сообраќајни инженери за патен сообраќај и дипломираните учители (по 7 лица). По едно невработено лице има кај најголем дел од другите профили на невработени лица со факултетско образование.

Што се однесува на евидентираните невработени лица постари од 50 години (556) повеќе од една третина (35,1%) се на возраст од 55-59 години, а речиси една петтина (19,4%) се постари од 60 години. Најголем број од оваа категорија на невработени лица се со ниско (68,3%), а една четвртина (25,0%) со средно ниво на образование. Повеќе од половина (58,3%) од постарите невработени лица стари 50 и повеќе години чекаат за вработување подолго од 8 години.

Во 2008 во споредба со 2007 година вкупниот број на евидентирани невработени лица е намален кај сите нивоа на образование. Кај оние со ниско ниво на образование тој е намален за 6,2%, со средно за 15,1% и со високо образование за 24,4%. Тоа значи дека во посматраниот период најголеми се промените кај бројот на невработените лица со вишо и високо образование (Табела 5).

Табела 5

според степен на образование

	Македонија		Општина Крушево	
	2007	2008	2007	2008
Вкупно	361764	344257	2238	1985
НКВ	173948	168846	856	828
ПКВ	12879	12240	265	223
КВ И ВКВ	60133	56254	452	384
ССО	89267	82704	493	420
ВШСО	6240	5772	63	49
ВСО	19297	18441	109	81
Вкупно	100.0	100.0	100.0	100.0
НКВ	48.1	49.0	38.2	41.7
ПКВ	3.6	3.6	11.8	11.2
КВ И ВКВ	16.6	16.3	20.2	19.3
ССО	24.7	24.0	22.0	21.2
ВШСО	1.7	1.7	2.8	2.5
ВСО	5.3	5.4	4.9	4.1

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија.

Со оглед на ваквите движења дојде до поместувања и во структурата на невработените лица според степен на образование. Во набљудуваниот период се зголеми уделот на неквалификуваните лица, а се намали кај сите други степени на

образование. Оттаму, постојната образовна структура на невработените лица во општината Крушево може да се оцени како мошне неповолна, бидејќи голем е бројот и уделот на неквалификовани и полуквалификовани невработени лица (52,9% 2008 година).

Анализата на профилот на занимањата на невработени лица со завршено средно образование (420 лица) покажува дека две петтини се гимназијалци (40,9%). Од другите со релативно поголем број се издвојуваат тутунските техничари (42 лица), како и машинските (26), земјоделските (23), угостителските (19) и економските техничари (18 лица). Во општината Крушево има околу 80 невработени лица со завршен факултет и тоа од сите профили. Како најбројни се издвојуваат дипломираните економисти, правници и учители.

Податоците на Агенцијата за вработување покажуваат дека според времето на чекање за вработување во општината Крушево бројот на евидентирани невработени лица во 2008 година е помал од оној во 2007 година кај сите групи, освен кај невработените кои чекаат вработување од 12-23 месеци, кај кои тој се зголемил за 21,8% (Табела 6).

Табела 6

**Евидентирани невработени лица, време на чекање
за вработување**

	Република Македонија		Општина Крушево	
	2007	2008	2007	2008
До 11 мес.				
Број	68503	58639	263	230
Индекс	100.0	0.86	100.0	0.87
12 до 23 мес.				
Број	49095	47618	165	201
Индекс	100.0	0.97	100.0	1.218
2-4 год.				
Број	84999	83863	525	407
Индекс	100.0	0.99	100.0	0.78
5-7 год.				
Број	53309	47784	252	241
Индекс	100.0	0.90	100.0	0.96
8 год. +				
Број	105934	106419	1035	907
Индекс	100.0	1.00	100.0	0.88

Структурата невработените во општината Крушево според времето на чекање за вработување се оценува како мошне сложена и неповолна. Од вкупно невработените лица 12,1% чекаат работа од 5 до 7 години, а 45,7% се невработени подолго од осум години. Ако се има предвид дека според препораките на ИЛО како долгорочно невработени се сметаат лицата кои чекаат вработување подолго од една година состојбата е уште позагрижувачка. Според оваа дефиниција во општината Крушево долгорочно невработени се 88,4% од вкупно невработените.

Од 907-те невработени лица коишто чекаат за вработување подолго од 8 години околу една две третини се мажи (615 лица), а 35,7% се постари од 50 години. Најголем дел

од оваа категорија на невработени се со ниско ниво на образование (568 лица или 62,6%), 317 лица со средно, а 21 лице со високо ниво на образование. Од лицата со ниско ниво на образование 425 се без образование, а од оние со завршено средно образование (131) 50 лица се гимназијалци.

Прилив на нова работна сила

Сеопфатната анализа на статистичките податоци води кон заклучок дека општина Крушево се соочува со намален прилив на младо работоспособно население. Континуираното намалување на природниот прираст на населението кој во последните години има негативен предзнак, како и миграционите движења водат кон интензивен процес на демографско стареење. Слабата економска активност во општината го намалува бројот на евидентирани невработени млади високостручни кадри со нивно иселување во поголемите градови во РМ како и во државите на ЕУ, а од друга страна видливо е зголемување на бројот на евидентирани млади невработени лица со средно несоодветно образование. Овие промени во голема мера ја усложнуваат понудата и побарувачката на пазарот на трудот.

Заклучоци и препораки

Анализата на промените и постојните состојби на локалниот економски развој и пазарот на трудот, како и степенот на ангажираноста на работоспособното население и работната сила во Општина Крушево, упатуваат на повеќе релевантни заклучоци значајни од аспект на конципирањето на локалниот акционен план за вработување.

Со оглед на ниското ниво на развиеност, потоа структурата на стопанството и доминантната застапеност на микро фирмите со по еден вработен, како и недоволните промени во работењето на фирмите, во последните години општината Крушево се соочува со мошне мала вработеност, односно исклучително ниско ниво на економска ангажираност на работоспособното население. Бројот на нови вработувања во последните години беше мошне мал, а во првите месеци на 2009 година забележан е нов бран на отпуштања од работа. И покрај најавите побарувачката за работна сила денес може да се оцени како исклучително мала во споредба со постојната понуда на работна сила на пазарот на трудот.

Бројот на невработени во Општина Крушево изнесува нешто помалку од 2000 лица. Нивната структура според демографските и социо-економските белези може да се оцени како недоволна. Иако во структурата на вкупно невработените доминатно е учеството на невработеното градско население, сепак како релативно голем може да се оцени бројот на невработените лица од руралните подрачја. Две третини од невработените се мажи, а безмалку една половина млади до 29 години и помладо средовечно население (30-39 години). Според степенот на образование повеќе од половина од евидентираниите невработени лица во Центарот за вработување во Крушево се неквалификувани и ниско квалификувани невработени. Огромен е бројот (907 лица) и уделот (околу 46%) на невработени лица кои вработување чекаат 8 и повеќе години. Ако се има предвид нивната старосна и образовна структура може да се констатира дека најголем дел од нив не се активни баратели на работа.

Од аспект на идните промени на пазарот на трудот значајно е да се имаат предвид и демографските карактеристики на Општина Крушево. Во периодот по 1994 година општината е соочена со процес на депопулација, односно континуирано намалување на вкупното население. Тоа е условено како од опаѓањето на природниот прираст на населението, така и од интензивната емиграција кон поголемите општини во

Пелагонискиот регион и кон градот Скопје. Истовремено, пораст забележа и емиграцијата во странство. Со емиграцијата првенствено е опфатена стручната и високообразовната работна сила, што има мошне неповолно влијание врз квалитетот на расположливата работна сила на пазарот на трудот во општината Крушево. Со оглед на ваквите промени на вкупното население општината е зафатена со интензивен процес на стареење на населението, што имплицира намален прилив на нови генерации на работоспособна возраст. Постојната старосна структура на работоспособниот контингент, како демографска рамка од која се регрутира работната сила, може да се оцени како неповолна поради поголемиот удел на старосните групи над 40 годишна возраст.

Препораки

За намалување на невработеноста во Општината Крушево неопходно е создавање на претпоставки за поттикнување на побарувачката на работна сила, односно отворање на нови работни места преку подобрување на бизнис климата. Соодветно на расположливите ресурси во идниот период особено внимание треба да се посвети на развојот на туризмот и поттикнувањето на самовработувањето, семејните бизниси, занаетчиството. Со оглед на релативно големиот број на невработени во руралните подрачја, би требало да се поддржи и развојот на земјоделието, како претпоставка за зголемување на бројот на регистрирани земјоделци. Во насока на зголемување на побарувачката за работна сила секако позитивно ќе влијае сузбивањето на нелојалната конкуренција, намалувањето на даночното оптоварување, како и трансформирањето на неформалното вработување во формално.

Неповолната образовна структура на работната сила во општината Крушево имплицира потреба за проширување на можностите за преквалификација и доквалификација на работната сила. Неспорна е потребата од постојано зајакнување на капацитетите на лицата коишто активно бараат работа преку дополнителни обуки, бидејќи покрај солидното образование од нив се бара да поседуваат одредени вештини и компетенции.

Во однос на целните групи на активни баратели на работа посебно би требало да се стимулира вработувањето на младите лица и помладото средовечно население, кое подолго време бара работа и да се создадат поволни можности за искористување на сите расположиви законските олеснувања за работно ангажирање на оваа категорија на невработени лица.

АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

Во контекст на локален економски развој

Покрај напорите што општината ги прави за рестартирање на постоечките стопански објекти, како најголема можност за зголемено вработување во општината е развој и промоција на туризмот, и тоа планинскиот и културно – историскиот туризам. Крушево е еден од попознатите туристички центри во Република Македонија. Поволните климатски услови, недопрената природа, историско – културните споменици се препознатливи атрибути на градот Крушево и неговата околина, кои привлекуваат голем број на туристи. Растечката посетеност на Крушево во последните години ја потврдуваат податоците за остварените туристички посети и ноќевања. Имено, во периодот 1998-2007 година тие бележат континуиран пораст со исклучок на 2001 година. Во овој временски интервал бројот на туристите кои го посетија Крушево порасна за 140%, а сличен пораст забележа и бројот на остварените ноќевања. Истовремено се промени и структурата на туристите, при што бројот на странските туристи се зголеми за повеќе од шест пати.

Можностите за развој на туризмот се големи и еден од потенцијалите за поттикнување на идниот економски развој на општината, а воедно и поттикнување на вработувањето во општината. Постојните туристички капацитети се битна претпоставка за развојот на оваа дејност. Денес Крушево располага со 422 легла во хотелските капацитети, 1300 легла во приватното сместување, 150 легла во детското одморалиште, а не се за занемарување и манастирските капацитети за оваа намена. Во овој контекст секако би требало да се споменат и ресторанските капацитети во хотелите и рестораните во градот кои изнесуваат 800 седишта. Можностите за развој на туризмот се идентификувани и опсежно елаборирани во Стратегијата со Акциониот план за развој на туризмот во општината Крушево за периодот 2008-2013 година. Со овој акционен план се предвидуваат цели и активности кои ќе допринесат за создавање на основа и надоградба на малите сместувачки капацитети и кластерско унапредување на туризмот. Во планот се идентификувани и детално разработени насоки за развој и промоција на туризмот, како приоритетна цел за подобрување на можностите за вработување.

Насока 1: Да се промовира туризмот во Општина Крушево

Многу малку е направено во промоцијата на туризмот во општината, во минатото, со исклучок на последните години со изработка на стратегиските документи и брошури. Потребна е континуирана промоција и маркетинг на малите сместувачки капацитети, организирање на спортски натпревари и културно историски манифестации со што ќе се поттикне и вработувањето. Од друга страна, со континуирана доквалификација и обука за изучување на странски јазици, основни ИТ вештини, управување со угостителски објекти, развој на занаетството и стандардизација на земјоделските производи, како дел од туристичкиот кластер во општината, ќе допринесе до побрз економски развој и можности за вработување кај младите. Во текот на следните две години преку постигнување на следните конкретни цели ќе се забрза развојот на туризмот во општината. Се предвидуваат мин 60 вработувања (самовработувања) како резултат од исполнување на целите.

Конкретна цел 1.1.: Да се промовираат приватните сместувачки капацитети и угостителските објекти

Промоцијата на малите сместувачки капацитети ќе се постигне преку изработка на каталози и брошури за постоечките мали капацитети, изработка на нова или WEB страна за малите сместувачки капацитети (по категории – вид на услуги, цени и

контакти), нејзино ажурирање, поврзување на туристичкото биро (во Крушево) со познатите туристички агенции во РМ и со агенциите во Бугарија, Словенија, Србија, Грција, за понуда на малите сместувачи капацитети во нивните туристички програми.

Активности за цел 1.1.

Со имплементација на следните проекти и активности ќе се постигне претходната конкретна цел, и тоа:

Изработка на промотивен материјал – со оваа активност, две лица од ЛЕР канцеларијата ќе работи на собирање на податоци за постоечките мали сместувачки капацитети и тоа – адреса, телефон, категорија на сместување, фотографии, цена и услуги. Врз основа на добиените податоци ќе се направи каталог и испечатат околу 20000 копии. Овие каталози ќе бидат доставени до сите гранични премини, амбасади, хотели во Скопје и Охрид и во соседните земји. Податоците постојано ќе се ажурираат

Изработка на WEB страна – податоците од претходната активност ќе бидат искористени за изработка на интернет страна која ќе биде поврзана со страната на општината. Со оваа WEB страна ќе може директно да се вршат регистрации на гости, и информации за угостителските капацитети, ресторани, пицерији, туристички манифестации. Страната постојано ќе се ажурира и лесно пребарува по карактеристични зборови на англиски и македонски јазик.

Поддршка на промовирање и вмрежување во регионални туристички организации – Со овој проект ќе се поддржи локалното туристичко биро за вмрежување и соработка со туристичките агенции во земјата, Бугарија, Србија, Хрватска и Грција. Целта ќе биде да се нудат туристички аранжмани и локални сместувачки капацитети во нивното портфолио. Понатаму ќе се поддржи локалното туристичко биро со ИТ опрема, интернет и изработка на бизнис планови за нови содржини и пакети.

Конкретна цел 1.2.: Да се промовираат можностите за инвестиции во туризмот

Оваа е една од најважните конкретни цели за постигнување на долгорочната цел – промоција на туризмот. Со поддршка при формирање на маркетинг – ПР агенција која ќе има за цел да ги промовира можностите за инвестиции во туризмот во општината и тоа, промоција во земјата, соседните и поранешните Ју земји. Предвидена е соработка со Инвест ин Македонија – во промотивни активности. Агенцијата ќе ја промовира Крушевската куќа, спортските манифестации кои ќе се организираат во текот на следните две години, и новата туристичка населба.

Активности за цел 1.2.

Со имплементација на следните активности ќе се придонесе кон привлекување на нови инвестиции во туризмот и промоција на општината како туристичка дестинација:

Формирање на ПР агенција за промоција на туризмот – оваа активност е една од приоритетните активности за целата насока, односно промоција на општината како барана туристичка дестинација. Целта на проектот е формирање на маркетинг/промотивна агенција која ќе има задача да ја промовира општината како место со многу можности за развој на туризмот во земјата и регионот. Агентите кои ќе бидат ангажирани во агенцијата ќе ги добијат сите потребни вештини и познавања во областа на лобирањето, адвертајзингот, комуникација и вештини на преговори. Нивна задача во првите две години ќе биде да лобираат и ги промовираат можностите за инвестирање во нови капацитети, или туристички содржини. Коко најважна претпоставка за успешно извршување на активността е да се најдат квалитетни млади маркетинг агенти, со одлично познавање на странски јазици и основни вештини во презентирање. За таа цел се предвидува и нивна дообука и сетифицирање од најпознати маркетинг и менаџмент агенции во регионот. Ова ќе се постигне со потесна

соработка со агенцијата – Invest in Macedonia. Со овој проект ќе се вработат три млади луѓе, а индиректно би се отвориле и можности за дополнително вработување на поголем број на невработени во општината

Реализација на пилот проект „Крушевска куќа,, - со овој проект се предвидуваат активности за завршување на отпочнатите активности околу изградбата на Крушевска куќа со подготовка на тендерска документација, избор на најповолен изведувач и надзор на изведбените активности. Покрај овие активности ќе се изготви тендерска документација и избор на најповолен понудувач за управување со објектот – менаџерски договор, по примерот на Угостителскиот објект во Стоби. Ова е потребно од причини што од една страна општината нема доволен број а од друга страна нема ни квалификувани вработени за управување на ваков вид објекти. Понатаму, како резултат на овој пилот проект е да се поттикне здружувањето на младите туристички водичи и менаџери за да се самовработат. Ова е пилот проект, со што би се поттикнало самовработувањето кај младите.

Организирање на меѓународни спортски натпревари (купови) – Целта на оваа активност е да преку организирање на повеќедневни спортски натпревари, да се промовира и поттикне туризмот во општината, како приватното сместување така и угостителските објекти. Општина Крушево традиционално организира повеќе спортски меѓународни натпревари во: -параглајдерство; -маунтинбајкинг и –бијатлон, но во текот на следните години овие натпревари ќе имаат за цел и промоција на туризмот.

Конкретна цел 1.3.: Да се организира саем за туризам

Со оваа конкретна цел ќе се постигне поголема афирмација на туризмот во општина Крушево, ќе се зголеми бројот на туристичките посети и ноќевањата во сместувачките капацитети, а од друга страна индиректно ќе се иницираат инвестиции во подобрување на приватното сместување и промени во квалитетот и квантитетот во угостителските објекти. Планирано е организирање на два саеми во текот на годината, едниот во летната сезона, а другиот во зимската сезона, се со цел промоција и на зимскиот и на летниот туризам. Покрај тоа на саемите е предвидено да учествуваат и излагачи од Крушево кои ќе ја презентираат крушевската традиционална кујна и локални специјалитети. Предвидено е на саемите да бидат поканети по 40 излагачи. Основен заклучок е дека овие саеми ќе предизвикаат интерес на учесниците. Овие саеми ќе бидат покриени со настапи на естрадни уметници.

Активности за цел 1.3.

Со имплементација на активностите и реализација на овие саеми ќе се придонесе за промоција на летниот и зимскиот туризам во општина Крушево а индиректно ќе се зголеми интересот на невработените лица за самовработување во оваа дејност:

Предвидено е ангажирање на лица од општина Крушево кои ќе изработат и декорираат крушевски специјалитети од традиционалната крушевска кујна и истите ќе ги изложат на двата саеми. Овој начин ќе ги натера посебно младите да најдат свое работно ангажирање со отворање на свои сопствени бизниси каде што ќе се произведуваат овие крушевски специјалитети и истите ќе се продаваат во и надвор од Крушево.

Планирано е да се изработат 5000 парчина промотивен материјал кој ќе биде дистрибуиран преку туристички агенции со цел зголемување на посетеноста на овие два саеми.

За уредување на просторот каде што ќе се одржуваат овие саеми ќе бидат ангажирани лица кои ќе ги уредуваат просторите и штандовите на излагачите.

Конкретна цел 1.4. Да се организира музички регионален фестивал

Младинскиот музички фестивал ќе биде одржуван секоја година во чест на поп иконата Тоше Проески. Оваа конкретна цел ќе допринесе во време на одржување на младинскиот музички фестивал да се зголеми посетеноста во градот на домашни и странски фанови кои ќе сакаат да присуствуваат и да бидат дел од оваа манифестација. Преку песните на Тоше ќе се промовира Крушево како центар на музиката во Македонија. Се очекува овој фестивал да биде поддржан од музичките ѕвезди, пријатели на Тоше, од републиката и странство. Учеството на овие естрадни уметници ќе даде допринос до масовна посета и престој во Крушево на фановите на Тоше.

Активности за цел 1.4.

Со имплементација на активностите ќе се допринесе за голема посета на туристи за време на одржувањето на младинскиот музички фестивал:

- Промоцијата на младинскиот музички фестивал ќе се направи преку ангажирање на Маркетинг агенција
- За уредување на просторот за одржување на фестивалот (отворен простор) ќе се ангажираат млади лица од редот на невработените регистрирани во Центарот за вработување – Крушево. Дел од овие лица ќе бидат ангажирани и за одржување на редот помеѓу присутните посетители.
- Техничката поддршка ќе се обезбеди преку агенција за техничка опрема додека денот на организирање на фестивалот ќе го покрие ПР агенција. Оваа активност ќе допринесе за интерес кај невработените лица од општина Крушево да отворат ПР агенции и агенции за техничка опрема за покривање на вакви манифестации.

Во контекст на локалните политики за вработување

Во однос на понудата на работна сила може да се констатира дека иако се забележува позитивен тренд (бројот на невработени лица во општина Крушево во 2008 е помал во однос на 2007 година за 11,3%) но сепак бројот на невработените и понатаму е главен проблем во општина Крушево. Во однос на структурните карактеристики на невработените значајно е да се истакне следното:

доминантна е градската невработеност

една половина од невработените се на возраст до 29 години и помладо средовечно население (30-39 години)

големо е учеството на неквалификувана работна сила

голем е бројот на невработените кои што чекаат работа повеќе од една година

намален е приливот на нови генерации на работоспособна возраст

несоодветна структура на понудата на работна сила

Со цел да се надмине сегашната состојба во делот на невработеноста, а согласно анализата на понудата и побарувачката на пазарот на трудот во следниот двегодичен период покрај насоките кои се поврзани со локалниот економски развој, ќе се превземат и активни мерки за вработување во контекст на локалните политики за вработување.

Неповолната образовна структура на работната сила во општината Крушево имплицира потреба за проширување на можностите за преквалификација и доквалификација на работната сила. Неспорна е потребата од постојано зајакнување на капацитетите на лицата коишто активно бараат работа преку дополнителни обуки, бидејќи покрај солидното образование од нив се бара да поседуваат одредени вештини и компетенции. Во однос на целните групи на активни бараатели на работа посебно би требало да се стимулира вработувањето на младите лица и помладото средовечно население, кое подолго време бара работа и да се создадат поволни можности за искористување на сите расположиви законските олеснувања за работно ангажирање на оваа категорија на невработени лица.

Насока 2.: Да се намали невработеноста кај младите до 29 години

Неповолната образовна структура на евидентираните невработени лица ја налага потребата за отварање, опремување и екипирање на кадар во едукативен центар во кој што ќе се извршуваат обуки и преквалификации на дел од невработените со несоодветна и ниска квалификација. Во оваа насока ќе се подобри понудата на работна сила но и ќе се створат услови за самовработување на младите како и легализација на постоечките бизниси.

Конкретна цел 2.1.: Да се зголеми едукацијата, искуството со преквалификација на младите

Целта е изградба и опремување на едукативен центар во кој што инсталира мебел и ИТ опрема, ќе се ангажираат обучувачи кои што вршат обуки за изучување на странски јазици, користење на компјутери, туристички водичи како и изучување на стари занаети и изработка на рачни ракотворби, управување со приватно сместување (финансии, бизнис план и менаџмент). Општината ќе има обврска во овој едукативен центар да го испромовира кај заебетересираните невработени млади до 29 години да изврши измена на ДУП и согласно своите ингеренции да изврши намалување на локалните даноци и такси. Посебно треба да се продлабочи хоризонталната соработка со останатите институции за да оваа конкретна цел успешно се заврши.

Активности за цел 2.1

За остварување на оваа цел предвидени се следните активности:

- Обука за изработка на бизнис планови, нивна поддршка и следење каде што ангажирани обучувачи на директни сесии со заинтересираните ќе изработуваат бизнис планови.

Конкретна цел 2.2.: Да се подобрат условите за самовработување

Со оваа конкретна цел ќе се создадат услови за волонтирање на млади лица во постоечки фирми, стекнување на нивни првични искуства во работата како и заживување на старите занаети преку нивно изучување. На оваа конкретна цел претходи добра промоција на придобивките од волонтирањето кај младите. Предвидено е склучување на договори со фирми и искусни занаетчији во кои млади лица ќе волонтираат.

Активности за цел 2.2

Со имплементација на следниве активности ќе се допринесе да се подобрат условите за самовработување на младите лица:

- Промоции на можностите за самовработување
- Крушево Етно Град вклучувајќи
- урбанистички решенија за изградба на производствени капацитети
- адаптирање на Крушевска куќа како пилот проект

Конкретна цел 2.3.: Легализирање на постоечките бизниси кај младите

Оваа конкретна цел опфаќа формирање на база на податоци за лица кои обавуваат нелегализирана дејност, давање на совети за значењето на регистрирање на дејностите како и искористување на програмата на Агенцијата за вработување за самовработување на овие лица.

Активности за цел 2.3

За остварување на оваа конкретна цел се предвидени следните активности:

- Формирање на база на податоци
- Усмерување кон можностите за самовработување

Насока 3.: Да се намали невработеноста кај возрасни над 40 години

Оваа насока ги опфаќа невработените лица над 40 години кои имаат свое работно искуство стекнато во фирмите во кои работеле а сега се ликвидирани. Овие лица обавуваат некоја дејност на црно самостојно или во некое МСП и истата ја немаат легализирано. Со оваа насока се опфаќаат и нерегистрираните индивидуални земјоделци.

Конкретна цел 3.1 Да се намали бројот на работници на црно

Со оваа конкретна цел е предвидено вработување на шеесетина работници кои работат на црно, а сега се пријавени како невработени во Агенцијата за вработување. Незаинтересираноста за легализирање на овие вработувања ќе се анимира преку соработка со инспекциски служби, со управители на МСП и избегнување на конфликтот на интереси.

Активности за цел 3.1

Следниве активности ќе допринесат за намалување на бројот на работници кои работат на црно:

- Формирање на база на податоци за овие лица
- Промоција на активните мерки на Агенцијата за вработување на РМ

Конкретна цел 3.2 Да се легализира работата на црно

Оваа конкретна цел предвидува отворање на педесетина фирми, а нивни оснивачи ќе бидат лица кои работат на црно или се ангажирани како непријавени во некои МСП. Анимирање на незаинтересираноста на овие лица за обавување на легална дејност ќе се оствари преку инспекциски служби, соработка со управители на МСП како и решавање на конфликтот на интереси.

Активности за цел 3.2

Следниве активности ќе допринесат за легализирање на работата на црно:

- Формирање на база на податоци за работници на црно од страна на лица за време од три месеци
- Промоција на активни мерки на Агенцијата за вработување на РМ преку изработка на 2 000 флаери и нивна дистрибуција преку општината и Агенцијата.

Конкретна цел 3.3 Да се регистрираат индивидуалните земјоделци

Со оваа конкретна цел се предвидува регистрирање на 80 -100 индивидуални земјоделци кои што ќе ги искористат активните мерки за самовработување кои што ги нуди Агенцијата за вработување на РМ и Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство. Преку промоција на поволностите од регистрирање на индивидуалните земјоделци ќе се зголеми заинтересираноста за остварување на оваа конкретна цел.

Активности за цел 3.3

За оваа конкретна цел се предвидени следниве активности:

- Формирање на база на податоци од страна на пет анагажирани лица за период од три месеци
- Промоција на активни мерки за регистрација на земјоделците преку изработка на промотивен материјал и директни контакти со земјоделски производители.

Насока 4.: Да се намали влијанието од отпуштање во текстилната индустрија и дрвната индустрија

Во општина Крушево функционира една поголема фирма со 150 вработени во текстилната индустрија но истата се соочува со намалување на обемот на работа поради откажување на договори од купците што ќе доведе и отпуштање на дел од вработените од оваа фирма. Во слична состојба се наоѓаат и неколкуте фирми во дрвната индустрија. Ова ќе претставува голем удар врз економијата во општината и зголемување на бројот на невработени. Оваа насока предвидува промоција на можностите на стопанските капацитети од текстилната и дрвната индустрија како и помош во изнаоѓање на нови пазари и вмрежување со кластери од текстилната и дрвната индустрија, како и зеднички настап на домашниот и странскиот пазар. Зголемување на обемот на работа или негово задржување на сегашно ниво ќе го намали отпуштањето на работници од овие индустрии.

Конкретна цел 4.1 Да се промовираат можностите на стопанските капацитети од текстилната индустрија

Оваа конкретна цел предвидува одржување на тркалезни маси за можностите на текстилната индустрија во Крушево, учество на саеми како и изработка на промотивен материјал. За остварување на оваа цел потербно е да зголеми соработката со управители на МСП како и продлабочување на соработката со досегашните купувачи и изнаоѓање на нови.

Активности за цел 4.1

Следниве активности ќе допринесат за промовирање на можностите на стопанските капацитети од текстилната индустрија:

- Промоција на можностите на текстилната индустрија и рачни ракотворби на текстилни кластери, тоа ќе го прават ангажирани лица во текот на 12 месеци.
- Изноаѓање на нови пазари и контакт со нови купувачи за што ќе бидат ангажирани лица во текот на 12 месеци
- Здружување за заеднички настап пеку формирање на здружение преку кое исто така ќе бидат ангажирани 5 лица во текот на 12 месеци.

Конкретна цел 4.2 Да се промовираат можностите на стопанските капацитети од дрвната индустрија

Оваа конкретна цел предвидува одржување на тркалезни маси за можностите на дрвната индустрија во Крушево, учество на саеми како и изработка на промотивен материјал. За остварување на оваа цел потербно е да зголеми соработката со управители на МСП како и продлабочување на соработката со досегашните купувачи и и изнаоѓање на нови.

Активности за цел 4.2

Следниве активности ќе допринесат за промовирање на можностите на стопанските капацитети од дрвната индустрија:

- Промоција на можностите на текстилната индустрија и рачни ракотворби на текстилни кластери, тоа ќе го прават ангажирани лица во текот на 12 месеци.
- Изноаѓање на нови пазари и контакт со нови купувачи за што ќе бидат ангажирани лица во текот на 12 месеци
- Здружување за заеднички настап пеку формирање на здружение преку кое исто така ќе бидат ангажирани 5 лица во текот на 12 месеци.

План за имплементација

Главни засегнати страни и партнери за имплементација

Главни засегнати страни се сите невработени во општина Крушево, градоначалникот, советот на општина Крушево, Партнерството за ЛАПВ, НВО-ии, подрачната единица при АВРМ. Покрај главните, и партнерите за имплементација на планот се засегнати страни – работодавачите, ЛЕР канцеларијата, и други.

За постигнување на целите и реализација на активностите од планот ќе се формира менаџерски тим за имплементација на акциониот план. Менаџерскиот тим ќе биде составен од членови на партнерството и тоа за секоја насока по еден менаџер, односно четири менаџери и еден координатор на акциониот план. Управувањето односно контролниот орган на менаџерскиот тим ќе го има советот на општината и партнерството. Менаџерите ќе соработуваат со членовите на локалната самоуправа, подрачната единица за вработување, ЛЕР канцеларијата, НВО-и и поединци.

Задачи и обврски на членовите од менаџерскиот тим се (основни но не и конечни):

Детално го(и) формулира активностите за конкретните цели за секоја насока од акциониот план

Припремаат и следат активности од Акциониот план за секоја година поодделно

Одредува тим за имплементација према Акциониот план

Координира активности за имплементација на проектите

Ги одобрува проектите (апликациите) и ги проследува за натамошна селекција и одобрување

Периодично (еднаш месечно) го известува партнерството и советот на општината за активностите од планот

Врши мониторинг (следење и контрола) на планот за вработување при идентификација, дефинирање и имплементација на проектите и активностите

Дава контролни мерки за секој проект поодделно – при имплементацијата

Подготвува годишен и квартален план на активности до советот на општина Крушево, Градоначалникот и партнерството.

Табела на Акциониот план

Насока	Конкретна цел	Активности	Време за имплементација	Одговорни за имплементација	Вкупни трошоци	Приоритет
Да се промовира туризмот во Општина Крушево	Да се промовираат приватните сместувачки капацитети и угостителските објекти	Изработка на промотивен материјал	Собирање на податоци и обработка: септември – ноември 2009 Печатење: декември 2009	ЛЕР канцеларија – туристичка агенција	250.000 денари	1
		Изработка на WEB страна	Обработка на содржина – јули – септември 2009 WEB софтвер – октомври 2009	ЛЕР, туристичко биро, софтверска компанија – на тендер	50.000 денари	1
		Поддршка на промовирање и вмрежување во регионални туристички организации	Континуирано – почнувајќи од јуни 2009 до декември 2010	ЛЕР – туристичко биро во Крушево со други агенции во Македонија и регионот,	0 денари	2
	Да се промовираат можностите за инвестиции во туризмот	Формирање на ПР агенција за промоција на туризмот	Формирање на агенција – до септември 2009 - континуирани активности за промоција на туризмот во општината	Општина Крушево – ЛЕР , подрачна единица на мин за економија	За формирање – 720.000 денари Плати – 1.080.000 денари 420.000 денари за промотивни активности ВКУПНО = 2.220.000 денари	1
		Реализација на пилот проект „Крушевска кука,,	Припрема на тендер – Јуни 2009 Тендер – јули	ЛЕР- општина, градежна фирма, Туристички и културни водичи	Тендерска документација = 60.000 денари	1

			2009 изградба август – декември 2009 Тендерска документација и договорање за управување на објектот – Јануари 2010 – Март 2010		Изградба = 2.000.000 денари ВКУПНО = 2.060.000 денари	
		Ораганизирање на меѓународни спортски купови -параглајдерство -маунтбајк -бијатлон	Јуни 2009 – септември 2009 Февруари 2010 - бијатлон	Општина Крушево – Оксиген – Илинденски куп	450.000 денари за маркетинг и 10 водичи	2
	Да се организира саем за туризам	Организирање на саем за крушевски специјалитети	Мај 2009 – септември 2009 и 2010 година	Општина Крушево – туристичко биро- маркетинг агенција	100.000 денари промоција 200.000 организација	1
		Организирање на саем за зимски туризам	Септември – октомври 2009 Септември – октомври 2010	Општина Крушево – Банско Бугарија, лобисти	200.000 просторија 40.000 водичи	1
	Да се организира музички регионален фестивал	Регионална промоција на младински музички фестивал	Август – септември 2010	Маркетинг агенција – ЛЕР	120.000	2
		Организирање на младински музички фестивал	Септември – октомври 2010	Маркетинг агенција – ЛЕР	140.000	2

Насока	Конкретна цел	Активности	Време за имплементација	Одговорни за имплементација	Вкупни трошоци	Приоритет
Да се намали невработеноста кај младите до 29 години	Да се зголеми едукацијата, искуството со преквалификација на младите	Формирање на центар за едукација и преквалификација	јуни – ноември 2009	ЛЕР, АВРМ - Крушево	1,274,000 ден.	1
		изучување на јазици (англиски, албански, грчки)	Јануари – декември 2010	ЛЕР; тренинг центар	120,000 ден.	2
		обуки за компјутери (осовни пакети, сертификирање и интернет)	Јануари – декември 2010	ЛЕР; тренинг центар	90,000 ден.	2
		обука за туристички водичи (култура, екотуризам, селски туризам, екстремни спортови)	Јануари – декември 2010	ЛЕР; тренинг центар – Мин Економија	50,000 ден.	2
		обука за изучување на занаети (сувенири, резба, рачни ракотворби, дизајнери)	Јануари – декември 2010	ЛЕР; тренинг центар – АВРМ	120,000 ден.	2
		управување со приватно сместување (финансиски менаџмент, бизнис план)	Декември 2009 – Декември 2010	ЛЕР; тренинг центар – Мин Економија	90,000 ден.	1
	Да се подобрат условите за самовработување	Обука за изработка на бизнис планови - поддршка и следење	Септември 2009 – Декември 2010	ЛЕР, АВРМ - Крушево	100,000 ден.	2
		Подготовка и презентирање (промоции за можностите за самовработување)	Јуни 2009 – декември 2010	ЛЕР, АВРМ - Крушево	0 ден.	1
		Крушево етно град (логистика)	Јуни – декември 2009		0 ден.	1
		урбанистички решенија за изградба на производствени капацитети	Јуни – декември 2009	одделение за Урбанизам во Општина Крушево	0 ден.	1
		приватно сместување адаптирање на крушевска куќа како пилот проект	Септември 2009 – ноември 2010	одделение за ЛЕР, одделение за Урбанизам, АВРМ	1,500,000 ден.	2
	Легализирање на постоечките	Мапирање и собирање на податоци за млади лица кои обавуваат	Јуни 2009 – декември 2010	Одделение за ЛЕР и	0 ден.	1

	бизниси кај младите	дејност но не се регистрирани		Агенција за вработување		
		Усмерување за можности при самовработување	Јуни 2009 – декември 2010	Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување	100,000 ден.	2

Насока	Конкретна цел	Активности	Време за имплементација	Одговорни за имплементација	Вкупни трошоци	Приоритет
Да се намали невработеноста кај возрасни над 40 години	Да се намали бројот на работници на црно	Формирање на база на податоци	Септември – Ноември 2009 – континуирано ажирирање	Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување	0 ден.	2
		Промоција на активни мерки од Агенцијата за вработување	Јуни 2009 – декември 2010	Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување	30,000 ден.	1
	Да се легализира работата на црно	Формирање на база на податоци	Септември – Ноември 2009 – континуирано ажирирање	Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување	0 ден.	2
		Промоција на активни мерки од Агенцијата за вработување	Јуни 2009 – декември 2010	Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување	30,000 ден.	1
	Да се регистрираат индивидуалните земјоделци	Формирање на база на податоци	Септември – Ноември 2009 – континуирано ажирирање	Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување	0 ден.	2
		Промоција на активни мерки за регистрација на земјоделците	Јуни 2009 – декември 2010	Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување	30,000 ден.	1

Насока	Конкретна цел	Активности	Време за имплементација	Одговорни за имплементација	Вкупни трошоци	Приоритет
Да се намали влијанието од отпуштање во текстилната индустрија и дрвната индустрија	Да се промовираат можностите на стопанските капацитети од текстилната индустрија	Промоција на можностите -контакти со странство со текстилни кластери и промоција на рачни ракотворби	Јуни -2009 декември 2010	Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување,регионални стопански комори	130,000 ден.	1
		Изнаоѓање на нови пазари и контакт со нови купувачи	Септември 2009 – декември 2010	Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување,регионални стопански комори	135,000 ден.	1
		Здружување за заеднички настап	Декември 2009 – декември 2010	Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување,регионални стопански комори, текстилна фабрика и индивидуални занаетчи	0 ден.	2
	Да се промовираат можностите на стопанските капацитети од дрвната индустрија	Промоција на можностите -контакти со странство со кластери од дрвната индустрија и промоција на рачни производи од дрво (сувенири) и др.	Јуни -2009 декември 2010	Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување,регионални стопански комори	130,000 ден.	1
		Изнаоѓање на нови пазари и контакт со нови купувачи	Септември 2009 – декември 2010	Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување,регионални стопански комори	135,000 ден.	1
		Здружување за заеднички настап	Декември 2009 – декември 2010	Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување,регионални стопански комори, и индивидуални занаетчи	0 ден.	2

Мониторинг и евалуација на акциониот план

Планот ќе се следи и контролира континуирано од менаџерскиот тим, кој ќе дава месечни извештаи до Партнерството за ЛАПВ, градоначалникот и советот на општината. Овие пак, ќе даваат контролни мерки за текот на имплементацијата на планот, до менаџерскиот тим. Предвидени се две евалуации на планот и тоа една во текот на имплементацијата на планот, (составена од неколку члена на советот на општината), и крајна евалуација, веднаш по извршување на имплементацијата на планот. Препораките од крајната евалуација ќе бидат земени во обзир при следната изработка и имплементација на следниот ЛАПВ.

Главни претпоставки и ризици за имплементација на акциониот план

Еден од главните ризици во имплементација на планот е слабата соработка на општинските институции со подрачните единици на централната власт. Поради тоа, се предвидува неформална соработка при идентификација на потребите на локалните бизниси и понудата на работна рака, со АВРМ и трудовиот инспекторат, во заедничка изработка на база на податоци.

Следен ризик е недостаток на финансиски средства, што би се надминало со поинтензивна соработка со донаторите во Република Македонија и амбасадите. За оваа цел потребна е постојан ангажман на членовите на ЛЕР канцеларијата во Општина Крушево.

Повеќегодишен финансиски план

Вкупна вредност за реализација на проектите е 9,774,000 денари за 2009 и 2010 година. Изворите за финансирање на проектите и активностите се од општинскиот буџет, буџетот на РМ, амбасади, донатори и од ИПА инструментот на ЕУ. Детално се прикажани во Табела 8 и во следните табели.

Табела 8 – финансиски средства за реализација на насоките

Насока	Вкупно	Од Општински буџет	Буџет на РМ / Министерства	Амбасади	ЕУ - ИПА	Учество од донатори/ партнери	2009	2010
Да се промовира туризмот во Општина Крушево	5,810,000 ден.	1,840,000 ден.	1,670,000 ден.	800,000 ден.	1,000,000 ден.	500,000 ден.	3,925,000 ден.	1,885,000 ден.
Да се намали невработеноста кај младите до 29 години	3,344,000 ден.	280,000 ден.	394,000 ден.	100,000 ден.	1,650,000 ден.	920,000 ден.	920,000 ден.	2,324,000 ден.
Да се намали невработеноста кај возрасни над 40 години	90,000 ден.	30,000 ден.	60,000 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	45,000 ден.	45,000 ден.
Да се намали влијанието од отпуштање во текстилната индустрија и дрвната индустрија	530,000 ден.	50,000 ден.	40,000 ден.	120,000 ден.	0 ден.	320,000 ден.	280,000 ден.	250,000 ден.
	9,774,000 ден.	2,200,000 ден.	2,164,000 ден.	1,020,000 ден.	2,650,000 ден.	1,740,000 ден.	5,170,000 ден.	4,504,000 ден.

Активности	Вкупно	Од Општинск и буџет	Буџет на РМ / Министерст ва	Амбасади	ЕУ - ИПА	Учество од донатори/ партнери	2009	2010
Изработка на промотивен материјал	250,000 ден.	100,000 ден.	50,000 ден.	100,000 ден.	0 ден.	0 ден.	250,000 ден.	0 ден.
Изработка на WEB страна	50,000 ден.	50,000 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	50,000 ден.	0 ден.
Поддршка на промовирање и вмрежување во регионални туристички организации	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.
Формирање на ПР агенција за промоција на туризмот	2,200,000 ден.	1,080,000 ден.	420,000 ден.	500,000 ден.	0 ден.	200,000 ден.	1,100,000 ден.	1,100,000 ден.
Реализација на пилот проект „Крушевска кука,,	2,060,000 ден.	60,000 ден.	1,000,000 ден.	0 ден.	1,000,000 ден.	0 ден.	2,030,000 ден.	30,000 ден.
Орагнизирање на меѓународни спортски купови -параглајдерство -маунтбајк -бијатлон	450,000 ден.	200,000 ден.	50,000 ден.	0 ден.	0 ден.	200,000 ден.	225,000 ден.	225,000 ден.
Организирање на саем за крушевски специјалитети	300,000 ден.	200,000 ден.	0 ден.	100,000 ден.	0 ден.	0 ден.	150,000 ден.	150,000 ден.
Организирање на саем за зимски туризам	240,000 ден.	100,000 ден.	40,000 ден.	0 ден.	0 ден.	100,000 ден.	120,000 ден.	120,000 ден.
Регионална промоција на младински музички фестивал	120,000 ден.	0 ден.	60,000 ден.	60,000 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	120,000 ден.
Организирање на младински музички фестивал	140,000 ден.	50,000 ден.	50,000 ден.	40,000 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	140,000 ден.
	5,810,000 ден.	1,840,000 ден.	1,670,000 ден.	800,000 ден.	1,000,000 ден.	500,000 ден.	3,925,000 ден.	1,885,000 ден.

Активности	Вкупно	Од Општински буџет	Буџет на РМ / Министерс тва	Амбасади	ЕУ - ИПА	Учество од донатори/ партнери	2009	2010
Формирање на центар за едукација и преквалификација	1,274,000 ден.	60,000 ден.	114,000 ден.	100,000 ден.	1,000,000 ден.	0 ден.	60,000 ден.	1,114,000 ден.
изучување на јазици (англиски, албански, грчки)	120,000 ден.	60,000 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	60,000 ден.	0 ден.	120,000 ден.
обуки за компјутери (осовни пакети, сертифицирање и интернет)	90,000 ден.	50,000 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	40,000 ден.	0 ден.	90,000 ден.
обука за туристички водичи (култура, екотуризам, селски туризам, екстремни спортови)	50,000 ден.	10,000 ден.	0 ден.	0 ден.	40,000 ден.	0 ден.	0 ден.	50,000 ден.
обука за изучување на занаети (сувенири, резба, рачни ракотворби, дизајнери)	120,000 ден.	30,000 ден.	30,000 ден.	0 ден.	60,000 ден.	0 ден.	0 ден.	120,000 ден.
управување со приватно сместување (финансиски менаџмент, бизнис план)	90,000 ден.	20,000 ден.	20,000 ден.	0 ден.	50,000 ден.	0 ден.	20,000 ден.	70,000 ден.
Обука за изработка на бизнис планови	100,000 ден.	20,000 ден.	50,000 ден.	0 ден.	0 ден.	30,000 ден.	50,000 ден.	50,000 ден.
Подготовка и презентирање (промоции за можностите за самовработување)	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.
Крушево етно град (логистика)	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.
урбанистички решенија за изградба на производствени капацитети	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.
приватно сместување адаптирање на крушевска куќа како пилот проект	1,500,000 ден.	30,000 ден.	180,000 ден.	0 ден.	500,000 ден.	790,000 ден.	790,000 ден.	710,000 ден.

Мапирање и собирање на податоци за млади лица кои обавуваат дејност но не се регистрирани	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.
	3,344,000 ден.	280,000 ден.	394,000 ден.	100,000 ден.	1,650,000 ден.	920,000 ден.	920,000 ден.	2,324,000 ден.

Активности	Вкупно	Од Општинск и буџет	Буџет на РМ / Министерст ва	Амбасади	ЕУ - ИПА	Учество од донатори/ партнери	2009	2010
Формирање на база на податоци	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.
Промоција на активни мерки од Агенцијата за вработување	30,000 ден.	10,000 ден.	20,000 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	15,000 ден.	15,000 ден.
Формирање на база на податоци	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.
Промоција на активни мерки од Агенцијата за вработување	30,000 ден.	10,000 ден.	20,000 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	15,000 ден.	15,000 ден.
Формирање на база на податоци	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.
Промоција на активни мерки за регистрација на земјоделците	30,000 ден.	10,000 ден.	20,000 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	15,000 ден.	15,000 ден.
	90,000 ден.	30,000 ден.	60,000 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	45,000 ден.	45,000 ден.

Активности	Вкупно	Од Општинск и буџет	Буџет на РМ / Министерствва	Амбасади	ЕУ - ИПА	Учество од донатори/ партнери	2009	2010
Промоција на можностите -контакти со странство со текстилни кластери и промоција на рачни ракотворби	130,000 ден.	10,000 ден.	20,000 ден.	0 ден.	0 ден.	100,000 ден.	65,000 ден.	65,000 ден.
Изнаоѓање на нови пазари и контакт со нови купувачи	135,000 ден.	15,000 ден.	0 ден.	60,000 ден.	0 ден.	60,000 ден.	75,000 ден.	60,000 ден.
Здружување за заеднички настап	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.
Промоција на можностите -контакти со странство со кластери од дрвната индустрија и промоција на рачни производи од дрво (сувенири) и др.	130,000 ден.	10,000 ден.	20,000 ден.	0 ден.	0 ден.	100,000 ден.	65,000 ден.	65,000 ден.
Изнаоѓање на нови пазари и контакт со нови купувачи	135,000 ден.	15,000 ден.	0 ден.	60,000 ден.	0 ден.	60,000 ден.	75,000 ден.	60,000 ден.
Здружување за заеднички настап	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.	0 ден.
	530,000 ден.	50,000 ден.	40,000 ден.	120,000 ден.	0 ден.	320,000 ден.	280,000 ден.	250,000 ден.

АНЕКСИ

Табели

Прилог бр. 6

Градско и селско население

	Попис 1994			Попис 2002		
	Вкупно	Градско	Останато	Вкупно	Градско	Останато
Р. Македонија	1945932			2022547	56,7	43,3
Крушево	9821	56,1	43,9	9684	55,0	45,0

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија.

Прилог бр. 7

Основни старосно-полови функционални контингенти во
вкупното население, состојба 31.12. 2007 година

	Вкупно	Деца на училишна возраст (0 - 14)	Работоспособно население (15-64 мажи и 15-59 жени)	Женско фертилно население (15-49 години)	Стари 65 и повеќе години	Стари 80 и повеќе години
Р. Македонија						
Број	2045177	377487	1387026	528847	232688	34294
Учество во вкупно население (во%)		18,5	67,8	25,9	11,4	1,7
Крушево						
Број	9594	1734	6131	2203	1468	262
Учество во вкупно население (во%)		18,1	63,9	23,0	15,3	2,7

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија.

Прилог бр. 8

Образовно ниво на населението старо 15 и повеќе години

Регион Општина	Вкупно население		Ниско ниво на		Средно ниво на		Високо ниво на	
	1994	2002	1994	2002	1994	2002	1994	2002
Р.Македонија	1454082	1596267	58,4	53,2	32,3	36,9	8,7	10,0
Крушево	7604	7707	68,7	62,5	24,9	30,5	5,9	7,0

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија.

Прилог 9

**Доселено и отселено население (внатрешни миграции),
општина Крушево**

	Вкупно доселени граѓани					Доселени од друго место во иста општина					Доселени од друга општина				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
Р. Македонија	11058	11495	11411	10740	9438	2031	2169	2129	2017	1801	9027	9326	9282	8723	7637
Крушево	26	42	34	40	46	0	0	0	4	0	26	42	34	36	46
	Вкупно отселени граѓани					Доселени од друго место во иста општина					Отселени во друга општина				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
Р. Македонија	11058	11495	11411	10740	9438	2031	2169	2129	2017	1801	9027	9326	9282	8723	7637
Крушево	73	63	65	63	61	0	0	0	4	0	73	63	65	59	61

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија.

Прилог 10

Доселено и отселено население

	Вкупно доселени граѓани					Доселени од друга држава				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
Р. Македонија	11625	12038	11935	11285	9804	567	543	524	545	366
Крушево	26	42	34	40	46	0	2	1	-	-
	Вкупно отселени граѓани					Отселени од друга држава				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
Р. Македонија	11170	12151	12693	11813	10511	112	656	1282	1073	224
Крушево	73	63	65	63	61	0	0	0	-	-

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија.

Логички рамки за секоја насока

	Опис	Индикатори	Извори на верификација	Претспоставки /ризичи
Насока1 Да се промовира туризмот во Општина Крушево		Регистрирани и отворени објекти 30 Мин 60 нови вработени	Општина Крушево	
Конкретна цел 1. Да се промовираат приватните сместувачки капацитети и угостителските објекти	Промоција на регистрираните објекти за приватното сместување и угостителските објекти	Изработени 20 000 парчина промотивен материјал	Ф-ра за изработка	Промена на локална власт, интерес на учесници, договори за настап на естрадни уметници
2. Да се промовираат можностите за инвестиции во туризмот	Промоција на можностите за инвестирање во туризмот во општина Крушево	Изработка на 2.000 парчина брошури и 2.000 цд, организирање на една тркалезна маса со потенцијални инвеститори	Ф-ра, листа на учесници и евалуација	
3. Да се организира саем за туризам	Организација на два саеми - за туризам и -локални специјалитето со учесници на регионално ниво	два саеми за туризам со по 40 излагачи	Ф-ра за трошоци	
4. Да се организира музички регионален фестивал	Организирање на регионален музички фестивал на отворен простор	еден музички фестивал	Договори за настап, ф-ра за логистички активности	

Активности	Ресурси	Трошоци
1.1.Изработка на промотивен материјал 1.2.Изработка на WEB страна 1.3.Поддршка на промовирање и вмрежување во регионални туристички организации	1.1. Печатница 1 месец x20000парчина x 10 ден. 1.2. 2лица x 2 месеци 1.3. 3 лица x 2месеци	20000 x 10 ден = 200.000 ден ф-ра 1.2. 1WEB x 50.000 ден = 50.000ден-ф-ра 1.3. Одделение за ЛЕР на општина Крушево
2.1 Формирање на ПР агенција за промоција на туризмот 2.2 Тркалезна маса за инвестирање во туризмот 2.3. Реализација на пилот проект „Крушевска куќа,,	2.1. 3лица x 12месеци x 30.000ден, 1просторија x 12 месеци x 6000ден 3лица x 4саеми x 60000 ден, 1лице x 3посети во странство x 60000ден 2.2. Лобисти за покана на туристички инвеститори од Бугарија, Словенија, Грција – ПР и ЛЕР канцеларија 2.3. Тендерска документација за изведба - 1 месец Градежна фирма x 4месеци – Тендерска документација за ЈПП – менаџерски договор со локална фирма за управување на Крушевска куќа	2.1. 36месеци x 30.000 ден= 1.080.000ден, опрема =72000ден, 4саемих60000=240.000 ден, 3посети x 60000=180.000ден – ф-ри и договори 2.2. 3 лобисти и ПР агенција – 4 лица x 20 дневници и патувања = 240.000 денари – организација на тркалезна маса = 200.000 денари 2.3 реализација на 1 проект x 2.000.000 ден = 2.000.000 ден – ф-ра
2.4. Организирање на меѓународни спортски купови -параглајдерство -маунтбајк -бијатлон	2.4. Спортски клубови x 5натпревари (маркетинг/адвертајзинг агенција – за маркетинг на натпреварите) – 10 млади водичи / организтори	2.4. 5натпревари x 60.000 ден = 300.000 ден - за маркетинг и адвертајзинг - 10 водичи x 15 дена = 150 x 1000 = 150.000 денари
3.1.Организирање на саем за крушевски специјалитети 3.2. Организирање на саем за зимски туризам	3.1. 10лица x 2 дена x 1000 ден, изработка на 30специјалитети x 6000 ден, закуп и опремување на 1просторија x 100.000 ден, 5000 парчина пром.матер x 20ден 3.2. 10лица x 2 дена x 1000 ден, закуп и опремување на 1просторија x 100.000 ден	3.1. 20дена x 1000ден=20.000ден, специјалитети 30x6000=180.000 ден, 5000 x 20ден=100.000 ден 3.2. 20дена x 1000ден=20.000ден, 5000 x 20ден=100.000 ден
4.1. Регионално промовирање на младински музички фестивал	4.1. Маркетинг агенција за промоција -	4.1. Маркетинг агенција за промоција – 120.000 денари

4.2. Организирање на младински музички фестивал	4.2. 20 лица x 1 ден x 1000 ден, 1 ПР агенција x 1 ден, 1 агенција за техничка опрема x 1 ден	4.2. $20 \times 1000 = 20.000$ ден, 1 агенција x 60000ден=60000ден, 1 агенција за тех.опрема x 60000=60.000 ден.
---	---	--

	Опис	Индикатори	Извори на верификација	Претпоставк и /ризици
Насока2 Да се намали невработеноста кај младите до 29 години		20-25% намалена невработеност кај младите	Агенција за вработување Општина УЈП, ПИОМ	
Конкретна цел 1. Да се зголеми едукацијата, искуството со преквалификација на младите	Изградба на едукативен центар, опремување, обезбедување на кадар за обуки	1 изграден едукативен центар, поставена опрема за обуки (мебел, АТ опрема со интернет конекција, и др. опрема 15 обучувачи 12 извршени обуки 200 лица вклучени во обуката, број на издадени сертификати,	Технички прием на центарот, ф-ра, завршна ситуација, Склучени договори со обучувачите, Евалуациони листи, анкети, извештаи за извршени обуки, сертификати за завршена обука	Промена на локалната власт (нов совет), запознавање со можностите на едукативниот центар, договор за користење на простор во Дом на култура, измена на ДУП, обучени обучувачи, одлука за намалување на лок.даноци и такси,
2. Да се подобрат условите за самовработување	Создавање на услови за волонтирање на младите во постоечки фирми, помош при изготвување на бизнис планови за нови бизниси, добра подготовка и промоција на придобивките од волонтирањето, заживување или задржување на старите занает	5 склучени договори со фирми во кој ќе се волонтира, 80 изработени бизнис планови, изработен 1000 парчина промотивен материјал, 50 лица обучени за стари занаети	Општина Крушево, ф-ра за промотивен материјал, сертификатите за стари занаети	хоризонтална соработка со останатите институции
3. Легализирање на постоечките бизниси кај младите	Формирање на база на податоци за лица кои што обавуваат нелегализирана дејност и давање на совети за значењето на легализацијата и искористувањето на програмата за	Изработена база на податци, 5 одржани состаноци за промоција, 50 склучени договори по	Општина Крушево, листа на присутни и евалуација, Агенција за вработување на РМ	

	самовработување од Агенцијата за вработување .	програмата од Агенцијата за вработување на РМ		
Активности	Ресурси		Трошоци	
<p>1.1.Формирање на центар за едукација и преквалификација</p> <ul style="list-style-type: none"> - изучување на јазици (англиски, албански, грчки) - обуки за компјутери (осовни пакети, сертифицирање и интернет) - обука за туристички водичи (култура, екотуризам, селски туризам, екстремни спортови) - обука за изучување на занаети (сувенири, резба, рачни ракотворби, дизајнери) - управување со приватно сместување (финансиски менаџмент, бизнис план) 	<p>1.1.Формирање на центар</p> <ul style="list-style-type: none"> - проектанско биро 30 дена -градежни работи: гардежна фирма 30 дена - набавка на мебел: 1 биро x 10.000 денари , 10 рабо.маси x 4.000 ден, 22 столови x 2.000 ден , мебел рафтови 2x3.000 ден, 10 компјутери x 20.000 ден , интернет конекција 1 x 4.000 ден , додатна компјутерска опрема паушал 1x10.000 ден -курс по англиски:1лице x 3 месеци x 10.000 ден -курс по грчки :1лице x 3 месеци x 10.000 дена -курс по албански:1лице x 3 месеци x 10.000 ден -обуки за компјутери: 3 лица x 3 месеци x 10.000 денари - обуки за туристички водичи: 1 обука x 2лица x 6.000 ден, - трошоци за работилница: 1 работилница x 10.000 денари, - изучување на занаети: 4 обучувачи x 3 месеци x 10.000 денари - управување со приватно сместување: 3 лица x 3 месеци x 10.000 денари 		<p>1.1.Формирање на центар-проект – - ф-ра = 60.000 ден</p> <ul style="list-style-type: none"> - фактура = 900.000 ден - набавка на мебел и ИТ опрема ф-ра=314.000 ден -курс по англиски договор=30.000ден -курс по грчки договор = 30.000 ден - курс по албански договор = 30.000 ден -обука за компјутери договор=90.000 ден -обука за туристички водич = 50.000 ден -работилница ф-ра=10.000 ден -изучување на занаети-договор=120.000ден - управување со приватно сместување договор=90.000 денари 	
<p>2.1 Обука за изработка на бизнис планови</p> <ul style="list-style-type: none"> - поддршка и следење 	<p>2.1. Обуки</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1 обучувач x 2 дена x 10.000 ден 		<p>2.1. Обуки</p> <ul style="list-style-type: none"> -договор = 100.000 ден 	
<p>2.2. Подготовка и презентирање (промоции за можностите за самовработување)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Крушево етно град (логистика) -урбанистички решенија за изградба на производствени капацитети 	<p>2.2. Подготовка и презентирање</p> <ul style="list-style-type: none"> - Крушево етно град: 3лица x 3месеци логистика - урбанистички решениа: 3 лица x 6 месеци - крушевска куќа пилот проект: 10 лица x 6 месеци + градежна фирма 3 месеци 		<p>2.2.Подготовка и презентирање</p> <ul style="list-style-type: none"> -одделение за ЛЕР на Општина Крушево - одделение за Урбанизам во Општина Крушево - одделение за ЛЕР, одделение за Урбанизам, ф- 	

<p>- приватно сместување адаптирање на крушевска куќа како пилот проект</p> <p>3.1. Мапирање и собирање на податоци за млади лица кои обавуваат дејност но не се регистрирани</p> <p>3.2 Усмерување за можности при самовработување</p>	<p>3.1. Мапирање и собирање на податоци: - 3 лица x 2месеци</p> <p>3.2. Усмерување за можности при самовработување - 3 лица x 3месеци</p>	<p>ра градежна фирма – 1,500,000 денари</p> <p>3.1. Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување</p> <p>3.2. Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување</p>
---	---	---

	Опис	Индикатори	Извори на верификација	Претспоставки /ризици
Насока 3 Да се намали невработеноста кај возрасни над 40 години		20-25% намалена невработеност	Агенција за вработување Општина УЈП, ПИОМ	
Конкретна цел 1. Да се намали бројот на работници на црно	Ќе се регистрираат 60 работници кои работат на црно	Пријавени 60 невработени,	Агенција за вработување, ПИОМ и Општина Крушево	Промена на локална власт, конфликт на интереси, соработка со управители на МСП и соработка со инспекциски служби
2. Да се легализира работата на црно	Ќе се регистрираат 50 фирми	Регистрирани 50 нови фирми	Агенција за вработување, ПИОМ и Општина Крушево	
3. Дасе регистрираат индивидуалните земјоделци	Ќе се регистрираат 80-100 индивидуални земјоделци	Регистрирани 80-100 индивидуални земјоделци	Агенција за вработување, ПИОМ, Општина Крушево, МЗШВ	

Активности	Ресурси	Трошоци
1.1. Формирање на база на податоци	1.1. Злица x 3 месеци	1.1. Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување
1.2. Промоција на активни мерки од Агенцијата за вработување	1.2. Промоција: Злица x 3 месеци, печатница 2000 флаери x 10 ден	1.2. Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување, 2000x10ден=20.000ден – ф-ра
2.1. Формирање на база на податоци	2.1. Злица x 3 месеци	2.1. Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување
2.2. Промоција на активни мерки од Агенцијата за вработување	2.2. Промоција: Злица x 3 месеци, печатница 2000 флаери x 10 ден	2.2. Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување, 2000x10ден=20.000ден – ф-ра
3.1. Формирање на база на податоци	3.1. 5лица x 3 месеци	3.1. Одделение за ЛЕР, Агенција за вработување, ПЕ за земјоделие и Агенција за земјоделие
3.2. Промоција на активни мерки за регистрација на земјоделците	3.2. Промоција: Злица x 3 месеци, печатница 2000 флаери x 10 ден	3.2. Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување, МЗШВ, 2000x10ден=20.000ден – ф-ра

	Опис	Индикатори	Извори на верификација	Претспоставки /ризици
Насока 4	Да се намали влијанието од отпуштање во текстилната индустрија и дрвната индустрија	намалена невработеност за 200 работници	Агенција за вработување Општина УЈП, ПИОМ	
Конкретна цел	1. Да се промовираат можностите на стопанските капацитети од текстилната индустрија	Изработени 10000 парчина промотивен материјал, одржани 5 ткалезни маси учество на саеми	Ф-ра печатница, ф-ра учество на саем, еваулација и извештаи	Промена на локална власт, соработка со управители на МСП, интерес на купувачи поради глобалната економска криза
	2. Да се промовираат можностите на	Изработени 10000 парчина промотивен		

<p>стопанските капацитети од дрвната индустрија</p>		<p>материјал, одржани 5 тркалезни маси учество на саеми</p>		
<p>Активности</p>	<p>Рсеурси</p>	<p>Трошоци</p>		
<p>1.1. Промоција на можностита - контакти со странство со текстилни кластери и промоција на рачни ракотворби 1.2. Изноаѓање на нови пазари и контакт со нови купувачи 1.3. Здружување за заеднички настап</p>	<p>1.1. Промоција - 3 лица x 12 месеци 1.2. 3 лица x 12 месеци 1.3. 5 лица x 12 месеци - едно здружение</p>	<p>1.1. Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување, регионални стопански комори 1.2. Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување, регионални стопански комори 1.3. Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување, регионални стопански комори, текстилна фабрика и индивидуални занаетчии 2.1. Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување, регионални стопански комори</p>		
<p>2.1. Промоција на можностита - контакти со странство со кластери од дрвната индустрија и промоција на рачни производи од дрво (сувенири) и др. 2.2. Изноаѓање на нови пазари и контакт со нови купувачи 2.3. Здружување за заеднички настап</p>	<p>2.1. Промоција - 3 лица x 12 месеци 2.2. 3 лица x 12 месеци 2.3. 5 лица x 12 месеци - едно здружение</p>	<p>2.2. Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување, регионални стопански комори 2.3. Одделение за ЛЕР и Агенција за вработување, регионални стопански комори, и индивидуални занаетчии</p>		

Листа на изготвувачи на акциониот план

- Општина Крушево – одделение за Локален економски развој и прекугранична соработка
- Агенција за вработување на Република Македонија – Центар за вработување – Крушево,
- ССМ – Основна организација Крушево,
- Државен просветен инспекторат – ПЕ Крушево,
- СОУ „Наум Наумовски – Борче,, Крушево,
- Центар за социјални работи – Крушево,
- Агенција за поттикнување и развој на земјоделието на РМ – Подрачна единица Крушево,
- НВО „Цвет,, - организација на жени Крушево,
- претставници на туристичкиот сектор и МСП и
- претставници на невработените лица во општина Крушево.

Листа на документи

- Национална Стратегија за вработување 2010, Влада на РМ декември 2006
- Национален акционен план за вработување 2006-2008 год, МТСП, 2006
- Оперативен план за активните програми имерки за вработување за 2008, МТСП, 2008
- Ревидирана Стратегија за Локален развој на општина Крушево 2008-2012
- Стратегија за развој на туризмот со Акционен план во општина Крушево 2007-2013
- Локален еколошки акционен план за општина Крушево 2006-2012

Листа на користени кратенки

ЛЕР – Локален економски развој

МТСП – Министерство за труд и социјална политика

ЕАР – Европска агенција за реконструкција

НВО – Невладина организација

СОУ – Средно општинско училиште